

-: ऋणनिर्देश :-

“सरदार पाटणकर घराण्याचा इतिहास (१५१०—१८७०)” या विषयावर विद्यावाचस्पती (पीएच्.डी.) पदवीसाठी लिहिलेला प्रबंध अनेकांच्या प्रेरणा, मार्गदर्शन आणि सहकार्य यामुळे मला पूर्ण करता आला. यासाठी मला अनेकांची बहुमोल मदत मिळाली त्या सर्वांचे योग्य ते ऋणनिर्देशन करणे आणि त्यांच्याबद्दल आदर बाळगणे हे मी माझे कर्तव्य समजतो.

प्रस्तुत संशोधन विषयाचा अभ्यास मी गुरूवर्य डॉ.शामराव घाडगे सर, उप—प्राचार्य व इतिहास विभागप्रमुख, विद्या प्रतिष्ठानचे, कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे यांच्या मार्गदर्शनाखाली पूर्ण केला. त्यांच्याकडून वेळो वेळी मार्गदर्शन व प्रेरणा मिळाली. संशोधन कार्याची माहिती देताना, दिशा दाखविताना अत्यंत प्रेमळयुक्त असे सहकार्य मिळाले त्यांचे आभार मी शब्दात मानू शकत नाही. म्हणून मी सदैव गुरूवर्य डॉ.शामराव घाडगे सर आणि सौ.घाडगे मॅडम यांच्या ऋणातच राहणे अंतःकरण पूर्वक पसंत करतो.

इतिहास विभागातील माझे गुरूवर्य आदरणीय प्रा. (डॉ.) सुमित्रा कुलकर्णी मॅडम (इतिहास विभाग प्रमुख), प्रा.(डॉ.) दिपक गायकवाड सर (जेष्ठ प्राध्यापक व माजी इतिहास विभाग प्रमुख), डॉ. राधिका सेशन मॅडम, डॉ. श्रध्दा कुंभोजकर मॅडम, श्री. बाबासाहेब दुधभाते सर, श्री. सुरेंद्र शिरसाट सर, प्रा. काझी सर यांचे नेहमीच मला प्रोत्साहन व मार्गदर्शन मिळाले या सर्व गुरूजनांचा मी अत्यंत आभारी आहे.

कोणत्याही चांगल्या कामासाठी माझ्या पाठीवर कौतुकाची थाप देणारे व तितक्याच कर्तव्यदक्षपणाने माझ्या चुका निदर्शनास

आणुन देणारे, प्राचार्य डॉ. संभाजीराव पठारे, प्राचार्य डॉ. संजय चाकणे, डॉ. गौतम आळतेकर, प्रा. शंकरराव जाधव, प्रा. माणिकराव मोरे, प्रा. सुगत बनसोडे, डॉ.कृष्णात पाटील, प्रा. सुनिल घोलप, श्री. उत्तम खडके, प्रा. अशोक पाटील, प्रा. प्रकाश वाघमारे यांचाही मी अत्यंत ऋणी आहे.

या संशोधन अभ्यासात श्री. विक्रमसिंह पाटणकर, माजी सार्वजनिक बांधकाम मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, श्री. सत्यजित पाटणकर, श्री. याज्ञसेन पाटणकर, श्री. अमरसिंह पाटणकर, श्री.प्रविण पवार या सर्वांनी आवश्यक ती माहिती उपलब्ध करून दिल्याबद्दल यांचाही ऋण निर्देश करणे माझे कर्तव्य मानतो.

पुणे विद्यापीठाचे जयकर ग्रंथालय, पाटण येथील शिक्का मॅन्शन ग्रंथालय, पुणे पुराभिलेखागार, मुंबई पुराभिलेखागार, शाहू संशोधन केंद्र, कोल्हापूर, छत्रपती शाहू मराठा इतिहास अध्ययन केंद्र, भारत इतिहास संशोधन मंडळ, पुणे येथील सर्वच कार्यालयीन कर्मचाऱ्यांनी संदर्भ साधने मिळविण्यास व काहीवेळा ती स्वतःहून उपलब्ध करून देण्यात मदत केली, त्याबद्दल त्यांचा मी आभारी आहे.

नेहमीच माझ्या पाठीशी असणारे, प्रेरणा देणारे अमित गायकवाड, जयदीप पठारे, रोहित थोरात, रविकिरण घाडगे, शिवप्रसाद घाडगे, प्रदीप माने, जगन्नाथ वडार, चेतन रावळ, सुरज कांबळे, अक्षय कांबळे, कदिर शेख, श्री. उमाकांत दंडगव्हाळ, प्रा. प्रकाश पांढरमिसे, प्रा. किशोर भागवत, प्रा. चंद्रभान मेंगाणे, श्री. विठ्ठल कदम, श्री. दत्तात्रय नलगे, सुजित, सुमेध, मयुर, वैष्णवी या सहस्नेहींनी मला सदैव प्रेरणा दिली सहकार्य केले याबद्दल मी त्यांचा ऋणी आहे.

माझ्या शिक्षणासाठी जे अपार कष्ट करून, मला शिक्षणाची प्रेरणा व प्रोत्साहन देणारी माझी आजी बु.ताराबाई कांबळे, माझी

दोन

आई श्रीमती मंगल गायकवाड, डॉ. आनंदा कांबळे, श्री. शंकर कांबळे, श्री. दिनकर कांबळे (मामा), सौ.मीना बहार शिवजातक (बहिण) यांचे आशीर्वाद तसेच माझी पत्नी सौ. मीरा गायकवाड, माझं लाडकं कन्यारत्न मौर्या अशा अनेक व्यक्ती आहेत की, ज्यांनी प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष या शोधप्रबंधाकरिता मौलिक मदत झाली आहे. त्या ज्ञात—अज्ञात सर्वांच्या सहकार्याबद्दल मी सर्वांचा मनपूर्वक ऋणी आहे.

संशोधनाचे काम हे संशोधक स्वतः करत असला तरी संशोधन कार्य हे अनेक व्यक्तींच्या सामुहिक प्रयत्नांचे फलित असते. त्यांचे साक्षेपी विचार, कल्पना, अभिप्राय, मार्गदर्शन इत्यादींचा संशोधकास प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षरीत्या उपयोग होत असतो त्यामुळे प्रस्तुत संशोधन कार्य पूर्ण होण्यासाठी ज्यांनी ज्यांनी प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्षरीत्या सहकार्य करून मला उपकृत केले, मला प्रेरणा दिली, मोलाचे सहकार्य केले, अत्यावश्यक माहिती, छायाचित्र जमा करण्यास मदत केली त्यांचा मी सदैव ऋणी आहे.

प्रस्तुत शोधप्रबंध अल्पावधीत टायपिंग करून दिल्याबद्दल मारूती एंटरप्रायझेसचे मनपूर्वक आभार.

स्थळ : पुणे.

दिनांक :

**अमोल दिनकर गायकवाड
संशोधक विद्यार्थी**